

Туранли Ф. Автор перекладу і тлумачення тексту розділу: Девлет Герай про далеку й велику країну русів (Уривок з твору «Сім планет з повідомлень про країну татар») Сеїд Мухамед Риза (XVIII ст.); науковий консультант / Молитва ластівок (кримтатар. мов. «Къарылгъачлар дуасы»). Антологія кримськотатарської прози // Упорядники: Микола ниченко, Юнус кандим. Книга I. Київ «Етнос», 2005. С.116–118.

Девлет Герай про далеку й велику країну русів

(Уривок з твору «Сім планет з повідомлень
про країну татар»)

Досі під іменуванням капи кулу¹ розумілися відомі службовці, більшість іменитих ага², яких використовували на службі в султанських та ханських дворах, і ті, хто одержали своє родове ім'я від Сагіба Герая — цей переказ іде з уст в уста і вельми славен.

Хоча хан Девлет Герай цього разу³ для взяття нетривалого трону насмілився знищити дорогоцінні душі неповнолітніх мусульман, але на бойовищі джихаду та газавату, на полі битов та змагу проявив себе з найкращого боку ще раніше, беручи до уваги дезорганізацію і слабкість населення країни Гаджі Тархан⁴, — російські розбійники скористалися тим й окупували терени тієї країни. Шляхетний хан у свою чергу з військом татар — мисливцями на ворогів, гукнувши до броні, розбив та витиснув шайтанове військо, одначе з загарбаною численною здобиччю верталися ті, родом з нечис-

¹ Капи кулу — воїн палацової гвардії.

² Ага — військовий чин в Османській імперії. Чин аги мали командувачі яничарського корпусу, а також окремі чиновники, що очолювали провінційні служби.

³ Мається на увазі вбивство попереднього хана Сагіба Герая і його неповнолітніх дітей за наказом Девлета Герая.

⁴ Гаджі Тархан — теперішнє місто Астрахань, відоме з XIII ст. від 1459 р. — столиця Астраханського ханства, з 1556 р. — в Росії.

того перського роду райятів¹, мідний шлак оманливої секти гяурів, самотній кліщ, і, прийшовши на допомогу росіянам, залізного шлаку, найшли їхньому неходовому товару місце збуту, а чому? — бо в деяких боях дехто за прояв сміливості дикого кабана й собаки в гризні помилково вважався героєм. Цей проклятий невірний, отримавши славу з прізвищем Шерамед², полководець дев'яноста тисяч шайтанових військових братанів, нічний вогонь світунців, веде з Христовим військом услід за собою і виблискує шоломом. Двовірш:

На мілину сідає корабель, що навантажений камінням,
Але навіщо без води та хліба рвати тіло на частиння?

І відібрав здобич (татар) рукою нападу. Двовірш:

Якщо на полюванні левів розлучених забагато,
Від укусів — з життям розлучених забагато.

І раптово сокіл сміливості піднявся вгору, і птиці праведних душ дітей хана, калгая Ахмета Герая та інших султанів, емірів, разом злетівши, стали поселенцями святого весесвіту. А в глибочі серць мусульман почали проявлятися ознаки листопаду з його слабкістю, що несуть кволість і ветхість. Тоді дитя честі, уповноважений Мухамед Герай, вважаючи відпочинок удома, байдики й сон у ліжку — поза межами мужності, необхідної для захисту Криму, взявши коней у сідла з золоченими кульбаками і гадаючи, як у прислів'ї, «знають вони, що воістину рай — у тіні їхніх шабель», — приніс, як дощ у час посухи, в степи мук Кербели³ щедрий урожай і життя.

¹ Райяти — в Османській імперії християнське населення країни.

² Шерамед — Шереметьєв Іван Васильович (? — 1577), боярин, воєвода, член Обраної ради, впливовий член Земської боярської думи. Учасник походів на Казань 1547—1552 рр., Лівонських війн.

³ Кербела — місто в Іраку, у долині р. Євфрат. Засноване в VII ст. У Кербелі гробниця вбитого у бою внука пророка Мухамеда, Гусейна. Священне місто у мусульман-шиїтів.

Заклик Мухамеда Герая, зробивши у квітучому палаці єдинобожних мусульман усе зеленим, завдав поразки нікчемним військовим доблестям многовірців, войовничий заклик виокремив Мухамеда Герая калгайським соболиним капелюхом, а плече прикрилося султанським халатом пошанування.

Унаслідок цієї уславленої перемоги з'явилися високі цінності та достоїнства кримського хана, він з татарським військом — мисливцями на ворогів — не раз чинив наскоки на гяурські міста, особливо на Москву, місто померлої країни з жорстокими та п'яними племенами. Впродовж сорока днів це місто тримав у полоні і, налякавши та вимучивши його народ, відновив щорічне надходження готівкових грошей і дарунків, і на певний час, накинувши замок на одчинювану браму походів та поневірянь, оддався насолодам і спочину.

Переклав *Ферхад Туранли*